

ПОВСТАННЯ ДЕКАБРИСТІВ НА КИЇВЩИНІ У СПАДЩИНІ В.М.БАЗИЛЕВИЧА

Проведено аналіз дослідження В.М.Базилевичем повстання Чернігівського піхотного полку на Київщині та пам'яток історії цього періоду.

Ключові слова: декабристи, декабристознавство, історіографія, історична школа, Київщина, краєзнавство, Чернігівський піхотний полк.

Активна наукова діяльність В.М.Базилевича припадає на постреволюційний період в історії України. Падіння Російської імперії, буремні революційні роки призвели не лише до змін у суспільстві, але й у науковому просторі. Зокрема, однією із проблем, які виринули із забуття, стала тематика декабристського руху. І саме в 1920 – 1930-ті роки формується українська школа вивчення декабризму. Її фундаторами виступають такі видатні науковці, як М.В.Довнар-Запольський¹, М.Н.Покровський, Д.І.Багалій², В.В.Міяковський³, Л.П.Добровольський⁴, Ю.Г.Оксман, Ю.Г.Гермайзе, П.П.Филиппович, К.Д.Багалій-Татариновата, низка інших видатних українських істориків, які зробили значний внесок у розвиток дослідження історії таємних товариств⁵. Саме зазначені вище науковці стояли біля витоків формування нового радянського підходу до вивчення історії декабристських організацій. Перед ними постало завдання дати оновлену оцінку діяльності декабристів, спираючись, як на відомі раніше факти та архівні документи, так і на ті матеріали архівних фондів, що раніше не надавалися до розгляду науковців.

До науковців-декабристознавців постреволюційного періоду належить і професор Київського університету В.М.Базилевич. Однією із характерних рис його наукових досліджень була актуалізація регіональної і краєзнавчої проблем історії декабризму. Не даремно Василя Митрофановича називають основоположником краєзнавчого напрямку в дослідженні руху декабристів⁶.

Підтверджує дану тезу і сам В.М.Базилевич. Відразу ж варто зазначити, що він є представником української школи декабристознавства, яка акцентувала свою увагу на вивченні руху "Апостолів Правди" на теренах України. Він зазначає, що науковці, згадуючи про повстання декабристів, пов'язують його з певною датою – 14 грудня 1825 р. – і з певним місцем – Сенатською площею в Петербурзі. І як наслідок, поза увагою залишається другий виступ декабристів – повстання Чернігівського піхотного полку на Київщині. Хоча, як наголошує В.М.Базилевич, деякі тогочасні історики називають "українське" повстання декабристів єдиним дійсно збройним повстанням, причому таким виступом, що був огорнутий ореолом трагічної величі, коли люди йшли прямо на загибель, остаточно вирішивши пожертвувати собою, щоб вказати шлях наступним поколінням⁷. Маємо погодитися з Василем Митрофановичем щодо того трагізму ситуації, в яку потрапили представники Південного товариства перед своїм виступом. Адже, перед початком повстання вони залишилися без свого керівника, що був заарештований, без чіткого плану дій, без зв'язків з іншими членами товариства, без потенційної підтримки з боку північного крила товариства. Складається враження, що декабристи змушені були піти на цей крок під загрозою арешту. Однак, можна було не застосовувати рішучих заходів, щоб не ускладнювати свою провину в очах імператора, але, як на представників Південного товариства, ці дії носили б зрадницький характер стосовно своїх переконань та розцінювалися б як відступ перед небезпекою, до того ж без прийняття бою, що, в свою чергу, для героїв війни 1812 року було неприйнятним.

В.М.Базилевич твердить, що напередодні повстання на Півдні лідери таємної організації "намагалися виробити нові плани", але про зміст даних планів він не повідомляє. Інші історики

також не переконані, що декабристи-південці мали розроблений план виступу, хоча деякі вчені і схиляються до думки, що у керівництва Південного товариства була розроблена певна програма дій. До таких дослідників належить і Д.С.Мережковський. Він пише, що С.І.Муравйов-Апостол, "ведучи війська вперед, чим далі, тим більше втрачав план"⁸. П.Парадизов також лише констатує факт, що "на півдні розроблявся план великого повстання"⁹, але складових його не визначає. Він припускає, що "остаточно визначити план заколоту" керівники так і не зуміли¹⁰. М.В.Нечкіна, згадуючи про теоретичну розробку збройного виступу, підкреслює, що його розробляли і зупиняється на деталях його варіантів. Вона пише: "Першим планом слов'ян був такий: заарештувати терміново командира полку Гебеля, зібравши для цього солдатів..."¹¹. І далі: "Обговорювали й інші плани, думаючи про повстання"¹².

В.М.Базилевич детально зупиняється на подіях, які відбувалися між 25 і 29 грудня 1825 р.: на балу у Василькові з нагоди принесення присяги Миколі І; приїзді фельд'єгерів, що мали заарештувати С.І.Муравйова-Апостола; поїзді Г.Гебеля із жандармами, а також М.П.Бестужева-Рюміна до Житомира, де в цей час перебували брати С.І.Муравйов-Апостол та М.І.Муравйови-Апостол; поверненні братів до Триліс і приїзді сюди Гебеля та жандарма Ланге; арешті Муравйових-Апостолів¹³.

На відміну від М.В.Нечкіної, виклад В.М.Базилевича не тільки стисліший, але й більш об'єктивний. У ньому відсутня ідеалізація членів Товариства об'єднаних слов'ян І.І.Сухінова, В.М.Соловйова, М.О.Щепилло, А.Д.Кузьміна, яка має місце у М.В.Нечкіної¹⁴. Праці обох істориків відбивають різні трактування початку повстання. М.В.Нечкіна пише: "В ніч на 29 грудня Кузьмін одержав записку від Муравйова"¹⁵. "Пізно увечері 28 грудня (9 січня) Кузьмін одержав із Триліс від Муравйова записку, – фіксує В.М.Базилевич, – в якій той запрошував Кузьміна, барона Соловйова, Щепилу й Сухінова..."¹⁶.

Сперечаються автори між собою про те, чи запрошував С.І.Муравйов-Апостол до Триліс І.І.Сухінова. М.В.Нечкіна твердить: "Сухінов поїхав з ними, хоч Муравйов не кликав його"¹⁷, а В.М.Базилевич наводить у своїй праці текст записки С.І.Муравйова-Апостола, в якій зазначено і прізвище І.І.Сухінова¹⁸.

До питання про початок повстання "чернігівців" зверталися й інші вчені. Так, П.О.Парадизов і С.Я.Гессен вважають, що приїзд до Триліс чотирьох членів Товариства об'єднаних слов'ян і звільнення ними С.І.Муравйова-Апостола "є фактично початком повстання"¹⁹. Поділяє це положення і В.М.Базилевич, щоправда, уточнює, що думка "зараз же розпочати повстання" виникла у С.І.Муравйова-Апостола ще до приїзду в Триліси²⁰.

Вчений звернув увагу на те, що в той час, як С.І.Муравйов-Апостол був на шляху з Житомира до Триліс, "так само даремно об'їздив членів Васильківської управи член Товариства з'єднаних слов'ян підпоручик Андрієвич. Попоїздивши багато між Васильковим і Житомиром, нарешті завітав до Повало-Швейковського; коли той грубо відмовився зняти в Радомишлі повстання Алексопольського пішого полку, Андрієвич через Васильків селянською підводою повернувся до Києва, поспішаючи сповістити про події київських членів товариства"²¹. М.В.Нечкіна висунула своє бачення поїздки, зокрема вона навіть поправила В.М.Базилевича стосовно дати приїзду братів Муравйових-Апостолів до Житомира²². П.О.Парадизов і С.Я.Гессен також вважають, що приїзд до Триліс чотирьох членів Товариства об'єднаних слов'ян і звільнення ними С.І.Муравйова-Апостола "є фактично початком повстання"²³.

Описуючи поїздки М.П.Бестужева-Рюміна, В.М.Базилевич звернув увагу на цікавий факт. Під час його перебування у Олізара "слуга Олізарів, діставши в лице, мусів оддати свій новий кожух. Так само й сільського старосту, почастивавши кийком по спині, Бестужев примусив дати йому сані й пару коней, що ними він і поїхав далі"²⁴. Це свідчить про те, що ставлячи за мету ліквідувати кріпацтво і стани, деякі декабристи самі ще не позбулися кріпосницьких звичок.

Дослідник детально описує місію до Києва прапорщика Чернігівського полку Модзалевського з унтер-офіцером Харитоновим та рядовими Прокоф'євим, Федоровим та Сафроновим. Проте членам Південного товариства не вдалося підготувати повстання у Києві, зокрема, в Курському піхотному полку, "присяга в Києві відбулась спокійно". Сам О.Мозгалевський, як і запідозрені в причетності до таємних товариств Поджіо, Капністи, Олізар, Яблоновський, Гродецький та інші був заарештований²⁵. Вчений проілюстрував ставлення населення Києва до декабристського руху, прослідкувавши долю розкиданих примірників "Православного

катехізиса". Так, робітники суконної фабрики Ф.Кублицький та І.Іванов передали його доглядачеві фабрики Стежицькому, а той – у поліцію. Міщанин С.Горбиковський ознайомився з текстом і "поклав за образи, думаючи, що це має бути молитва"²⁶.

Дослідник зауважив, що під час повстання цивільна адміністрація Київщини і особисто губернатор І.Ковальов вживали заходів "щодо припинення безладдя та до уважливого догляду над населенням". Ще 30 грудня 1825 р. у зв'язку з подіями в Петербурзі цивільний губернатор повідомив про необхідність "таємно у власні руки" повідомляти його про всі важливі випадки. Це попередження мало своє значення: про початок повстання та про багато епізодів його перебігу Ковальов довідався раніше, ніж військова влада Києва. Коли почалося повстання, він надіслав до місць подій декількох урядовців повітової адміністрації та свого "чиновника з особливо важливих доручень" Долинського. Під час повстання в Контрактовому будинку, де відбувався ярмарок, були посилені патрулі солдатів, жандармерії і поліції, його по кілька разів на день відвідували командир корпусу та губернатор²⁷.

Головними причинами поразки повстання Чернігівського піхотного полку В.М.Базилевич визначив "відсутність належного зв'язку між змовниками, нерішучість деякого з них, нарешті арешти, ... нерішучість проводиря, ця блуканина з однієї дороги на другу"²⁸. Останньою стратегічною помилкою С.І.Муравйова-Апостола вчений вважає перехід з Ковалівки до Триліс чистим степом, "вигідним для кінних атак", солдати "не розуміли гаразд, за що саме вони борються, бо навряд чи були зрозумілі й ясні їм туманні слова в "Катехізисі"²⁹.

Серед інших головних причин поразки повстання В.М.Базилевич цілком слушно називає помилки його керівників. Так, замість того, щоб вдатися до активних дій, "чернігівські офіцери у Василькові даремно чекали Муравйова, занепокоєні тим, що немає відомостей, щоб розпочати повстання". "Не всі вони серйозно поставилися до своїх відповідальних доручень". Так, розжалуваного у солдати полковника Башмакова та капітана Фурмана, "що Муравйов вирядив їх до "З'єднаних слов'ян" у 8 артилерійську бригаду та 8 піший дивізіон, по дорозі було заарештовано за столом, як грали вони в карти і дуже п'яних"³⁰.

Дослідника цікавив не лише хід подій, а й вплив їх на місцевих жителів. Він відзначив, що пересічне населення залишилося байдужим до подій грудня 1825 – січня 1826 рр.³¹. Населення тих районів, де відбувалися події повстання не тільки не підтримало заколот, а, навпаки, висунуло владі претензії за збитки, які нібито завдали повсталі солдати³².

Існують дослідження Василя Митрофановича щодо оцінки повстання серед представників різних армійських кіл. Так, його дослідження "Солдати про повстання Чернігівського піхотного полку" дозволяє певною мірою оцінити ставлення солдатських мас до збройного виступу, причини, які спонукали їх приєднатися до лав декабристів. У даній роботі повідомляється, що рядовий Олексій Федоров та унтер-офіцер Іван Харитонов, даючи свідчення на допиті, розповіли, що вони були направлені до Києва під командуванням прапорщика Модзалевського для встановлення зв'язку із членами таємного товариства та для підготовки даного міста до прийняття повсталіх частин і надання їм допомоги. Також солдати повідомили про події, що стосувалися прочитання у Василькові "Катихізиса" та про реакцію на даний факт солдатських мас³³.

В.М.Базилевич також зумів з'ясувати імена тих солдатів Чернігівського полку, які захищали мотовилівського поміщика Й.Руликовського "від натопту й нахабності підпилих солдатів"³⁴.

Загалом, В.М.Базилевич, який одним із перших істориків в Україні розпочав дослідницьку роботу над проблематикою руху декабристів, отримав схвальні відгуки своїх колег. Так, Л.П.Добровольський високо оцінив працю В.М.Базилевича про декабристів на Київщині: "Це найперша, до речі, праця українською мовою писана про декабристський рух у межах України, до того на нашій Київщині. Живо й цікаво виконана, вона по заслугі викликала, між іншим, три докладних і, взагалі, прихильних оцінки в спеціальних історичних журналах"³⁵. Правда, Л.П.Добровольський, з властивим йому педантизмом, не міг не вказати і на деякі недоліки. Так, "недокладно й неясно подано відомості про кару солдатів Чернігівського полку за їх провини. Ще можна було б за нагоди повідомити, що Соловйов, Сухина і Мозалевський та Бистрицький у київській тюрмі, згідно з Горбачевським, зустрілися з юнкерами та солдатами колишнього Чернігівського полку перед їх засланням на Кавказ". "З недоліків, – веде далі Л.П.Добровольський, – можна занотувати низку погріхів у топономастиці". Наприклад, річку Тясмин названо Тясминкою тощо³⁶.

В.М.Базилевич своїми науковими дослідженнями значно поповнив спадок української школи декабристознавства. Наукові розвідки, статті, монографії містили у собі якісно нові тенденції, які були закладені в основу вивчення історії "Споборників Святої Волі" післяреволюційного періоду. Завдяки Василю Митрофановичу було відкрито ряд сторінок історії "Апостолів Правди". Він звернув увагу на дослідження майже усіх основних проблем руху декабристів: діяльності Південного таємного товариства; повстання Чернігівського піхотного полку; арешту, слідства та судового процесу над "Споборниками Святої Волі"; перебування окремих членів Південного товариства на засланні й на каторзі. Він був одним із перших в Україні, хто започаткував написання біографічних праць, у яких досліджувалися життєвий шлях і діяльність окремих членів таємних товариств. Змістовними є розвідки, присвячені братам Борисовим, Вольфу, братам Крюковим, Рилєєву, Фаленбергу, Юшневському. В.М.Базилевич є основоположником краєзнавчого напрямку в дослідженні руху декабристів.

Ще однією характерною рисою В.М.Базилевича була плідна праця, спрямована на збереження пам'яток декабристського руху. Зокрема, у листі про завдання місцевих архівів до сторічного ювілею повстання декабристів науковець вказував на необхідність "вивчення місцевостей, пов'язаних із декабристами, будинків, де вони жили або збирались, їхніх реліквій і портретів", пропонував архівістам "зайнятися матеріалами про перебування декабристів у Тульчині"³⁷.

В.М.Базилевич і сам чимало зробив у цьому напрямку. У 1925 – 1926 рр. він організував виставку "Декабристи" в Музеї війни та революції³⁸. Краєзнавець показав зв'язок діяльності "Провісників Свободи" з багатьма населеними пунктами Київщини, відтворивши карту повстання Чернігівського піхотного полку. "Тільки такою місцевою "краєзнавчою" роботою можна виявити нові дані для вивчення історії декабристів і слідів їх в тій чи іншій місцевості", – зазначав дослідник³⁹.

З болем науковець повідомляв про втрати історичних пам'яток. Так, у Василькові не збереглося жодного міщанського будинку, що зостався від доби декабристів. Будинок урядових установ, натомість, мав всі риси архітектури 1820 – 1830-х рр. "У ньому, – припускав В.М.Базилевич, – декабристи даремно шукали полкового ад'ютанта Павлова, і це потім дало привід обвинувачувати їх, що вони хотіли пограбувати скарбницю". До початку XIX ст. відноситься й будівля в'язниці, але історик не знав, чи хтось із декабристів був тут ув'язнений. З жалем дослідник також зауважував, що й майдан Т.Шевченка (колишній Соборний) – місце, де почався виступ Чернігівського полку, "не має ніяких слідів старовини"⁴⁰.

В.М.Базилевич дослідив і декабристські місця у Кам'янці, де була розташована одна із управ Південного товариства. У 1920-х рр. автор зазначає, що "давно вже немає величезного панського будинку – він стояв пустою після 1825 р.; на його місці виріс сад. Немає й флігеля, де проживали гості й серед них декабристи. Не зберігся й будинок більярдної, де збиралися декабристи, де молодь, підглядаючи в дірочку в замку, бачила "кучерявого поета" (О.С.Пушкіна)⁴¹.

У 1925 р. В.М.Базилевич визначив місцезнаходження братської могили декабристів І.І.Муравйова-Апостола, А.Д.Кузьміна і М.О.Щепилли в кургані "у старого виїзду з села (Трилів – О.В.) на перехресті доріг, у так званого Корчієвського цвинтаря". На жаль, курган був розкопаний влітку 1924 р. Тут було знайдено 4 скелети. "Череп одного з них був дуже попсований, череп другого мав дірку від кулі", – зауважує В.М.Базилевич. Він припускає, що перший з них належав А.Д.Кузьміну, а другий І.І.Муравйову-Апостолу⁴².

В.М.Базилевич належить також коротенька стаття про будинок генерала М.М.Раєвського у Києві, який розташований на розі вул. Грушевського, буд. 14 і Садової 1, і який вчений називає "будинком декабристів". Тут у 1820-х рр. відбувалися засідання ложі "Об'єднаних слов'ян", а потім збиралися декабристи. В.М.Базилевич зазначає, що у ті часи будинок мав критий балкон з колонами, з банею в класичному стилі. Наприкінці XIX ст. його фасад з боку вул. Грушевського було обкладено цеглою і перебудовано. У 1925 р. на будинку з'явилася таблиця "Тут збиралися декабристи"⁴³, яка знаходиться там і досі.

В.М.Базилевич висловлював хвилювання з приводу аварійного стану, в якому опинився будинок П.І.Пестеля в Тульчині, і звертався до Тульчинської окружної інспекції народної освіти з проханням вжити всіх можливих заходів "для збереження цього історичного будинку"⁴⁴. Дослідник також писав про місцезнаходження і долю тульчинських будинків, у яких жив О.П.Юшневський⁴⁵.

Отже, В.М.Базилевич, який належить до фундаторів українського декабристознавства, своїми науковими студіями суттєво збагатив історичну скарбницю вітчизняної історіографії даної проблеми. Однак, суто теоретичними розробками його діяльність не обмежувалася. Саме завдяки його самовідданій праці були збережені й культурні історичні пам'ятки даної епохи.

- ¹ Довнар-Запольский М. В. Мемуары декабристов. (Записки, письма, показания...). – К., 1906. – 392 с.
- ² Багалій Д. Декабристи на Україні. – Харків, 1926. – 56 с; його ж. Солдатські маси в декабристському русі. – К., 1926. – 21 с.
- ³ Декабристи на Україні. Збірник праць комісії для дослідів громадських течій на Україні / Ред. С.Єфремов, В.Міяковський. – К., 1926. – Т. 1. – 207 с.
- ⁴ Добровольський Л.П. "Decembriana" // Юбілейний збірник на пошану академіка Дмитра Йвановича Багалія з нагоди сімдесятої річниці життя та п'ятдесятих роковин наукової діяльності. – К., 1927. – Ч. 1. – С. 901 – 921.
- ⁵ Казьмирчук Г. Д. Декабристование. Итоги и проблемы. 1917 – 1993 pp. – К., 1993. – С. 33 – 34.
- ⁶ Казьмирчук Г.Д., Сілкін А.В. Базилевич та зародження краєзнавчого напрямку в українському декабристознавстві в 1920-х роках // Всеукраїн. конферен. "Історичне краєзнавство України: традиції та сучасність". – У 2-х ч. – К., 1997. – Ч. 1. – С. 37 – 39.
- ⁷ Базилевич В.М. Декабристы. Очерки. I – III. – К., 1926. – С. 5.
- ⁸ Мережковский Д.С. Первенцы свободы: История восстания 14 декабря 1825 г. – Пг., 1917. – С. 24.
- ⁹ Парадизов П. Декабристы. – Харьков, 1930. – С. 104.
- ¹⁰ Там само. – С. 110.
- ¹¹ Нечкина М. В. Восстание Черниговского полка // Каторга и ссылка. – 1925. – № 8. – С. 90.
- ¹² Нечкина М. В. Общество соединенных славян. – М., Л., 1927. – С. 144.
- ¹³ Базилевич В. Восстание Черниговского полка в 1825 – 26 гг. // Из эпохи борьбы с царизмом. – К., 1926. – № 5. – С. 42 – 46.
- ¹⁴ Казьмирчук Г.Д. Історіографія руху декабристів. – Ч. 2.: Становлення радянського декабристознавства (1917 – перша половина 1930-х pp.). – К., Черкаси, 2001. – С. 159.
- ¹⁵ Нечкина М.В. Восстание Черниговского полка // Каторга и ссылка. – 1925. – № 8. – С. 93.
- ¹⁶ Базилевич В. Восстание Черниговского полка в 1825 – 26 гг. // Из эпохи борьбы с царизмом. – К., 1926. – № 5. – С. 44.
- ¹⁷ Нечкина М.В. Восстание Черниговского полка // Каторга и ссылка. – 1925. – № 8. – С. 93.
- ¹⁸ Базилевич В.М. Декабристи на Київщині. 1825 – 1925. – К., 1926. – С. 28.
- ¹⁹ Парадизов П. Декабристы. – Харків, 1930. – С. 108.
- ²⁰ Базилевич В.М. Декабристы. Очерки. I – III. – К., 1926. – С. 10.
- ²¹ Базилевич В.М. Декабристи на Київщині. 1825 – 1925. – К., 1926. – С. 27.
- ²² Нечкина М.В. Восстание Черниговского полка // Каторга и ссылка. – 1925. – № 8. – С. 90; її ж. Общество соединенных славян // Историк-марксист. – 1926. – Кн. 1. – С. 144.
- ²³ Парадизов П. Декабристы. – Харьков, 1930. – С. 108.
- ²⁴ Базилевич В.М. Декабристи на Київщині. 1825 – 1925. – К., 1926. – С. 30.
- ²⁵ Базилевич В.М. Восстание декабристов и Киев // Из эпохи борьбы с царизмом. – № 5. – 1926. – С. 64.
- ²⁶ Базилевич В.М. Декабристи на Київщині. 1825 – 1925. – К., 1926. – С. 39.
- ²⁷ Базилевич В.М. Восстание декабристов и Киев // Из эпохи борьбы с царизмом. – № 5. – 1926. – С. 57.
- ²⁸ Базилевич В.М. Декабристи на Київщині. 1825 – 1925. – К., 1926. – С. 40, 42.
- ²⁹ Базилевич В.М. Декабристы. Очерки. I – III. – К., 1926. – С. 28.
- ³⁰ Базилевич В.М. Декабристи на Київщині. 1825 – 1925. – К., 1926. – С. 27 – 28.
- ³¹ Базилевич В. З приватного листування 1825 – 1826 pp. // Декабристи на Україні. – К., 1930. – Т. 2. – С. 175 – 179.
- ³² Базилевич В. Збитки від повстання 1825 – 1826 pp. // Декабристи на Україні. – К., 1926. – С. 101 – 113.
- ³³ Базилевич В.М. Солдати про повстання Чернігівського полку // Декабристи на Україні. Збірник праць

комісії для дослідів громадських течій на Україні. – К., 1926. – С. 151 – 152.

³⁴ Повстання Чернігівського полку. Із споминів Йосипа Руликовського // Декабристи на Україні. – К., 1926. – С. 69.

³⁵ Добровольський Л.П. "Decembriana" // Ювілейний збірник на пошану академіка Дмитра Йвановича Багалія. – К., 1926. – С. 901.

³⁶ Критика, звідомлення, обговорення // Україна. – 1925. – Кн. 6. – С. 147.

³⁷ Базилевич В. М. Задачи местных архивов к юбилею декабристов // Червоний архівіст. – 1925. – № 1 – 2. – С. 14 – 17.

³⁸ Центральний державний історичний архів України. – Ф. 833. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 1 – 2.

³⁹ Базилевич В.М. Задачи местных архивов к юбилею декабристов // Червоний архівіст. – 1925. – № 1 (2). – Січень. – С. 73.

⁴⁰ Базилевич В.М. Декабристи на Київщині 1825 – 1925. – К., 1926. – С. 49.

⁴¹ Там само. – С. 50.

⁴² Там само. – С. 51.

⁴³ Базилевич В. Будинок декабристів // Київ. Провідник / За ред. Ф.Л.Ернста. – К., 1930. – С. 433 – 434.

⁴⁴ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 9410. – Арк. 98.

⁴⁵ Базилевич В. М. Декабрист О.П.Юшневський. Спроба біографії // Декабристи на Україні. – К., 1930. – Т. 2. – С. 47.

Проведен анализ изучения В.М.Базилевичем восстания Черниговского пехотного полка на Киевщине и исторических памятников этого периода.

Ключевые слова: декабристы, декабристоведение, историография, историческая школа, Киевский регион, краеведение, Черниговский пехотный полк.

Article deals with the analyses of V.Bazylevych's study of the revolt of Chernihiv infantry regiment in Kyiv region and historical monuments of that period.

Key words: Decembrists, Decembrists studies, historiography, historical school, Kyiv region, regional studies, Chernihiv infantry regiment.